

Wiedza historyczna implementowana za pomocą dzieł sztuki i twórczości

**Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego**

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Wiedza historyczna implementowana za pomocą dzieł sztuki i twórczości

---

WSTĘP

Motto: „Ciężko zrozumieć otaczający świat nie znając przeszłości”.

Edukacja XXI wieku jawi się jako dążenie do nabywania przez uczniów umiejętności wyszukiwania, weryfikowania, a następnie wykorzystania zastanej i szeroko dostępnej wiedzy, która jest bazą do kreatywnego zastosowania. W tym kontekście naturalne staje się połączenie nauki i sztuki dla dobra holistycznej edukacji. Edukacja humanistyczna współbrzmi z osiągnięciami na polu sztuki, choć i przedmioty ściśle w rzeczywistości mogą znakomicie uzupełniać się z artystycznymi.

Scenariusze są tak skonstruowane, aby przez przykłady prac polskich artystów, które wchodzi w skład naszego budującego się dziedzictwa kulturowego, przekazywać wiedzę. Wiele dzieł artystycznych weryfikuje historia i odchodzą w zapomnienie, jednak część z nich pozostaje na długo, budując naszą świadomość faktograficzną i estetyczną, ukierunkowując światopoglądowo i wpływając na nasze poczucie przynależności kulturowej. Sposobem na to jest łączenie w procesach edukacyjnych twórczości artystycznej z wiedzą historyczną i kulturową.

W zaproponowanym przebiegu lekcji zakłada się, że:

- sztuka może stać się narzędziem nabywania i utrwalania wiedzy historycznej,
- sztuka utrwała wiedzę, dzięki swojej mocy uaktywniania głębokiego przeżywania,
  - wychodząc od dzieł sztuki polskich artystów współczesnych możemy wywoływać temat lekcji, a następnie rozwinąć go i pogłębić rozumienie przeszłości w kontekście teraźniejszości,
  - dzięki użyciu narzędzi medialnych i zasobów cyfrowych możemy uatrakcyjnić przebieg lekcji, zwłaszcza w czasie edukacji zdalnej,
  - uaktywnianie w trakcie zajęć wszystkich zmysłów pozytywnie wpływa na komplementarność nabywanej wiedzy,
  - w nowoczesnej edukacji oprócz klasycznego wykorzystania oryginalnego dzieła sztuki, czyli oglądania go na wystawie w instytucjach kultury lub na wycieczce w przestrzeni miejskiej, możemy włączać sztukę poprzez wykorzystanie nowych technologii i Internetu.

W ćwiczeniach zostały zaproponowane trzy źródła dostępu do zasobów dzieł artystycznych w Internecie (co jest bardzo przydatne w czasie edukacji zdalnej):

- pozyskiwanie informacji dostępnych w sieci, np. przez wyszukiwarkę Google,
- muzealne przewodniki internetowe (dostępne w historii wystaw instytucji kultury nawet po zakończeniu wystawy),
- zdigitalizowane kolekcje muzealne (umieszczone zazwyczaj na podstronach internetowych instytucji kultury).

PRZEZNACZENIE DLA NASTĘPUJĄCYCH GRUP WIEKOWYCH:

1. szkoły ponadpodstawowe: licea ogólnokształcące, technika, szkoły branżowe I i II stopnia, szkoły specjalne przysposabiające do pracy, szkoły policealne,
2. II etap edukacyjny obejmujący klasy IV–VIII szkoły podstawowej (przy dostosowaniu języka, treści i zmniejszeniu zakresu wiadomości).

PRZEDMIOT LUB PRZEDMIOTY W PRZYPADKU SCENARIUSZY INTERDYSCYPLINARNYCH:

- historia,
- polski,
- sztuka,
- plastyka.

CZAS:

1 moduł to 1 godzina lekcyjna pracy z wybranym obiektem i 1 godzina lekcyjna na działania twórcze na lekcji lub jako praca domowa czy projekt na terenie szkoły. Opracowana propozycja to od 1 wybranej lekcji (45 min.) do 6 jednostek lekcyjnych (3×2×45 min.) – z możliwością rozszerzenia cyklu o kolejne moduły lekcyjne opracowane dowolnie przez nauczycieli na podstawie wybranych przykładów dziedzictwa kulturowego według załączonej na końcu listy i linków do tych dzieł.

CELE ZOPERACJONALIZOWANE:

(zgodne z zapisami w podstawie programowej):

1. poznanie najbliższego środowiska kulturowego i specyfiki historycznej swojego kraju,
2. poznanie najbliższego środowiska przez dzieci i młodzież, by w przyszłości stali się oni twórczymi, aktywnymi obywatelami swojej małej i dużej ojczyzny,
3. wzmacnianie poczucia tożsamości kulturowej, historycznej i obywatelskiej,
4. wzmacnianie integracji międzypokoleniowej, wspólnoty lokalnej oraz kształtowanie postaw patriotycznych związanych z tożsamością narodową i regionalną,
5. rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, przede wszystkim w zakresie identyfikowania wartości dziedzictwa oraz zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
6. nabywanie umiejętności korzystania z otwartych zasobów,
7. wprowadzenie na lekcjach twórczego działania, które prowadzi do kreatywnego i krytycznego myślenia oraz pobudza samodzielność,

8. przekazanie sposobów na współpracę międzyprzedmiotową i korelację sztuki z historią (i innymi dziedzinami).

WYKORZYSTANE METODY KSZTAŁCENIA:

- wykład,
- rozmowy,
- debaty,
- wspólne czytanie i oglądanie filmów i materiałów w sieci,
- twórczość – prace manualne,
- prace plastyczne,
- prace tekstowe,
- prace dźwiękowe.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE Z UWZGLĘDNIENIEM POMOCY MULTIMEDIALNYCH:

- reprodukcje,
- linki do wybranych materiałów w sieci – otwarte zasoby w Internecie (filmy, artykuły, dzieła sztuki),
- materiały plastyczne.

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

cyt. Podstawa Programowa dla następujących przedmiotów (dostęp 20.10.2020r.)

Język polski dla liceów i techników w tym szczególnie:

- Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
- Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.
- Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także krytycznego odbioru przekazów medialnych oraz świadomego korzystania z nich.
- Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).

Plastyka dla liceów i techników w tym szczególnie:

- Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła.
- Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi współczesnych awangard artystycznych i sztuki lokalnego środowiska; ekspresja twórcza podejmowana w oparciu o środki wyrazu charakterystyczne dla sztuki II poł. XX wieku.

- Wprowadzenie w obszar działań instytucji profesjonalnie zajmujących się upowszechnianiem kultury w zakresie sztuk plastycznych; ekspresja twórcza podejmowana w związku z organizacją wystaw.
- Wprowadzenie w zakres sztuk o charakterze multimedialnym; ekspresja twórcza w oparciu o współczesne narzędzia komunikacji wizualnej.

Historia dla liceów i techników (wg rozkładu materiału)

Podstawa programowa dla szkół branżowych I-go stopnia <https://podstawa-programowa.pl/Branzowa-szkola-I-stopnia>

Plastyka dla klas IV-VIII w tym szczególnie:

- Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
- Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
- Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

Język polski dla klas IV-VIII

- Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

Historia dla klas IV-VIII (wg rozkładu materiału)

PRZEBIEG LEKCJI:

Ze względu na duże różnice pomiędzy uczniami, klasami, szkołami, przedstawione scenariusze zawierają pomocne wskazówki i łatwo dostępne materiały oraz propozycje aktywności, ale układ chronologiczny wydarzeń i wybór środków pozostawia się do ostatecznego zakomponowania nauczycielowi prowadzącemu. W edukacji przez sztukę stawia się na kreatywność i wolność wyboru z zaproponowanego szerokiego wachlarza działań, aby przebieg zajęć był najbardziej dostosowany do możliwości i potrzeb danej klasy.

Foto: ze strony
www.zasoby.msl.org.pl

SCENARIUSZ LEKCJI 1

Temat: Jak powstało państwo polskie? (o początkach chrześcijańskiej Polski)

Dla klasy IV SP (możliwa też starsza młodzież)

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

cyt. Podstawa Programowa dla następujących przedmiotów (dostęp 20.10.2020 r.)

Plastyka dla klas IV–VIII w tym szczególnie:

- Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
- Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
- Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

Język polski dla klas IV-VIII

- Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

Historia dla klas IV (wg rozkładu materiału o początkach państwa polskiego).

Dzieło sztuki jako pretekst do lekcji: Mirosław Bałka, „Święty Wojciech”, 1987 r.

FORMY PRACY:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

ŚRODKI I NARZĘDZIA DYDAKTYCZNE:

- link do dzieła,
- fragment artykułu,
- rozmowa nauczająca,
- wykład.

PRZEBIEG LEKCJI ze wskazówkami dla nauczycielki/nauczyciela:

Przygotowanie do lekcji:

odszukanie potrzebnych linków i umieszczenie ich na pulpicie używanego podczas zajęć komputera, zgromadzenie materiałów plastycznych: kartki A4 do szkicowania, kartoniki do przeniesienia gotowego projektu, nożyczki, ołówki, markery, materiał, igły, nici.

1. Zaprezentuj uczniom dzieło sztuki na dostępnych nośnikach internetowych lub jako wydrukowaną w możliwie najlepszej jakości reprodukcję.

Źródło: z otwartych zasobów Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Łodzi <https://zasoby.msl.org.pl/arts/view/331> (uwaga: korzystanie z zasobów muzealnych instytucji kultury ma dodatkowy walor w postaci opisu kuratorskiego).

2. Rozpocznij rozmowę od swojej wypowiedzi nt. „Dlaczego czujesz się Polką/Polakiem”, a następnie oddaj głos uczniom. Po krótkiej aktywizującej rozmowie, zdiagnozujcie symbolikę pracy Bałki, zadając pytania takie, jak:

- Co oznacza kolor czerwony?
- Jakie jest ciało, które tworzy kompozycję?
- Czym są świecące krople?
- Jaką rolę pełni żywa trawa? itp.

3. Natępnie pokaż uczniom film z poniższego cyklu TVP.

Przydatne linki do cyklu filmów dokumentalnych pt. „Tajemnice początków Polski”:

· odc. 1 <https://vod.tvp.pl/video/tajemnice-poczatkow-polski,z-otchlani-pradziejow,48289692>

· odc. 2 <https://vod.tvp.pl/video/tajemnice-poczatkow-polski,krzyz-i-korona,38397935>

4. Po filmie poleć uczniom, aby napisali na tablicy po jednym zdaniu w odpowiedzi na pytanie „Co znaczy, że jesteś Polakiem/Polką?”. Następnie pozostawcie tylko te zdania, do których nikt nie ma wątpliwości. Ustalcie w ten sposób ważne punkty przynależności do grupy narodowej.

5. Dla uwewnętrznienia treści zachęć uczniów i uczennice do stworzenia osobistych wypowiedzi plastycznych na temat przynależności narodowej: „na kartoniku narysujcie projekt symbolu przynależności do narodu polskiego, który uwzględniałby elementy historyczne i znaną wam symbolikę”.

DZIAŁANIE TWÓRCZE (na kolejnej jednostce lekcyjnej lub jako praca domowa): projektowanie symbolu polskiej przynależności narodowej.

Możesz poprosić o przeniesienie dopracowanego projektu na materiał w postaci wyszywanki możliwej do noszenia na odzieży (może to być kolejny moduł lekcyjny lub praca domowa). Możesz posłużyć się tutaj przykładami takich oznaczeń przynależności narodowej, jak opaski z czasów II wojny światowej (gwiazda Dawida, czerwony trójkąt itp.), https://www.szkolnictwo.pl/szukaj,Oznakowanie_więźniów_nazistowskich_obozów

ZADANIE DOMOWE:

Dokończenie prac manualnych. Dodatkowo w celu nawiązywania relacji między-pokoleniowych można zachęcić uczniów i uczennice, aby porozmawiali o tym ze swoimi rodzicami i dziadkami po uprzednim wspólnym obejrzeniu zaproponowanego odcinka filmu.

MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE:

artykuł o formowaniu się ziem polskich: https://www.historiaposzukaj.pl/sciezki_historii,5,sciezka_geografia_ziem_polskich.html

UWAGI:

uzupełnieniem może być wycieczka do Gniezna i Biskupina czy Krakowa.

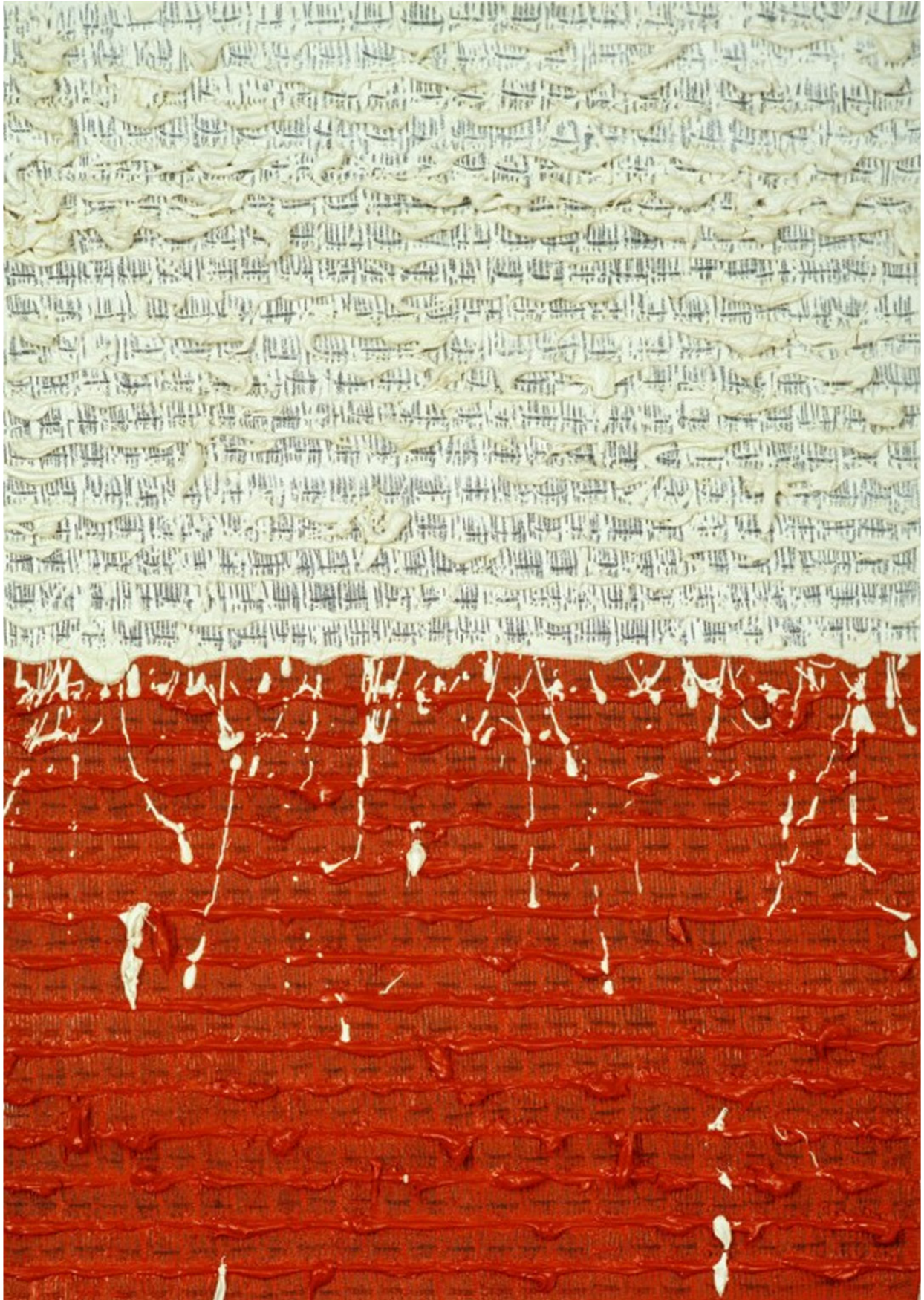

Foto: ze strony www.zacheta.art.pl

SCENARIUSZ LEKCJI 2

Temat: Zmiany w latach 1989–1997 i dzisiejszy dyskurs kulturowy (o konsekwencjach przemian lat dziewięćdziesiątych).

Dla klasy VIII

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

cyt. Podstawa Programowa dla następujących przedmiotów (dostęp 20.10.2020 r.)

Historia dla klas VIII (wg rozkładu materiału o Narodzinach III Rzeczypospolitej)

Plastyka dla klas IV–VIII w tym szczególnie:

- Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła.
- Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych.
- Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

Język polski dla klas IV–VIII

- Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.

Dzieło sztuki jako pretekst do lekcji: Włodzimierz Pawlak „Polacy formują flagę narodową”.

Źródło: <https://zacheta.art.pl/pl/kolekcja/katalog/pawlak-wlodzimierz-polacy-formuja-flage-narodowa-2>

FORMY PRACY:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

ŚRODKI I NARZĘDZIA DYDAKTYCZNE:

- reprodukcja ww. dzieła lub link do otwartych zasobów,
- rzutnik i komputer z dostępem do Internetu,
- blok techniczny formatu A3,
- biała i czerwona farba,
- pędzle

PRZEBIEG LEKCJI ze wskazówkami dla nauczycielki/nauczyciela:

1. Pokaż uczniom i uczennicom, jak znaleźć dzieło W. Pawlaka w cyfrowej kolekcji Zachęty.

2. Pozwól, by przez chwilę przeszukiwali swobodnie cyfrowe zasoby instytucji kultury.

Przydatne linki:

- Strona Galerii Narodowej Zachęty <https://zacheta.art.pl/pl/kolekcja>
- Platforma culture.pl <https://culture.pl/pl/tworca/wlodzimierz-pawlak>

3. Poleć uczniom i uczennicom poszukanie w sieci informacji o artyście.
4. Opowiedz o przemianach ustrojowych w latach 1989–1997 i przyczynach napięć społecznych.
5. Poleć wyszukanie informacji w sieci na temat konsekwencji tych przemian.
6. Na podstawie zestawienia CBOS poproś o odniesienie się do ich sensowności https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_067_14.PDF. Poprowadź rozmowę o tym, co sądzą uczniowie i uczennice na temat sensowności przeprowadzonych zmian. Możesz podzielić klasę na dwa przeciwstawne obozy: „za” i „przeciw” i poprosić o spisanie i przedstawienie swoich argumentów, co byłoby dobrym uczeniem dyskusji merytorycznej.
7. Podsumuj, że mimo wszystko łączy nas bardzo wiele i spróbuj na zakończenie wskazać te momenty, gdy się konsolidujemy pomimo różnic światopoglądowych.
8. Zachęć uczniów i uczennice do stworzenia osobistych, abstrakcyjnych wypowiedzi malarskich nt. „Jestem tutaj” przy użyciu tylko dwóch kolorów – białego i czerwonego, przy czym zaznacz, że oczekiwane jest uzyskanie możliwie dużej ilości gradacji.

DZIAŁANIE TWÓRCZE (praca domowa lub praca w szkole na kolejnej lekcji): ekspresyjna i integrująca praca malarska.

Uwaga: Przy okazji działań symbolicznych i urealnienia bycia w określonej przestrzeni społeczno-politycznej, uzyskasz techniczne ćwiczenie walorowe jako symboliczne połączenie w czasach silnej polaryzacji.

MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE:

- Paweł Susid „Polacy zasłaniają się flagą” <https://galeria-arsenal.pl/artysci/susid>
- Można wybrać się do instytucji kultury, aby poszukać prac o podobnej tematyce lub zdalnie w muzealnych zasobach cyfrowych, np. wśród zdigitalizowanych dzieł z kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/strona-glowna> lub z kolekcji Muzeum Sztuki Nowoczesnej <https://art-museum.pl/pl/kolekcja/artysci>

UWAGI:

- Kontynuacją zajęć może być uszycie własnej flagi i zastanowienie się, w jakich okolicznościach i miejscach używa się dziś flagi narodowej.
- Można polecić uczniom zlecenie zrobienia wywiadu z rodzicami lub dziadkami na temat konsekwencji przemian lat 90. XX wieku.

Foto: ze strony www.culture.pl

SCENARIUSZ LEKCJI 3

Temat: Czasy socjalizmu w Polsce – realizm socjalistyczny (czym był socjalizm i realizm socjalistyczny; jak czas i miejsce determinują sposób życia i wpływają na poglądy ludzi; czym jest różnica pokoleń).

Dla uczniów liceów, techników i szkół branżowych.

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ:

cyt. Podstawa Programowa dla następujących przedmiotów (dostęp 20.10.2020 r.)

Historia dla liceów i techników (wg rozkładu materiału)

Język Polski dla liceów i techników w tym szczególnie:

- Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
- Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.
- Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- Kształcenie umiejętności rozumienia roli mediów oraz ich wpływu na zachowania i postawy ludzi, a także krytycznego odbioru przekazów medialnych oraz świadomego korzystania z nich.
- Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).

Plastyka dla liceów i techników w tym szczególnie:

- Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła.
- Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi współczesnych awangard artystycznych i sztuki lokalnego środowiska; ekspresja twórcza podejmowana w oparciu o środki wyrazu charakterystyczne dla sztuki II poł. XX wieku.
- Wprowadzenie w obszar działań instytucji profesjonalnie zajmujących się upowszechnianiem kultury w zakresie sztuk plastycznych; ekspresja twórcza podejmowana w związku z organizacją wystaw.
- Wprowadzenie w zakres sztuk o charakterze multimedialnym; ekspresja twórcza w oparciu o współczesne narzędzia komunikacji wizualnej.

Podstawa programowa dla szkół branżowych I-go stopnia <https://podstawa-programowa.pl/Branzowa-szkola-I-stopnia>

Dzieło sztuki jako pretekst do lekcji: Edward Krasiński „Niebieska linia”, 2014 r.

FORMY PRACY:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

ŚRODKI I NARZĘDZIA DYDAKTYCZNE:

- reprodukcja przedstawiająca pracownię artysty oplecioną niebieską linią,
- rzutnik i komputer z dostępem do Internetu,
- tekturki formatu A4,
- niebieskie markery.

PRZEBIEG LEKCJI ze wskazówkami dla nauczycielki/nauczyciela:

Przygotowanie do lekcji: odszukanie potrzebnych linków i umieszczenie ich na pulpicie używanego podczas zajęć komputera, zgromadzenie ewentualnych wydruków i materiałów manualnych: kartki A4 do pisania, kartoniki, niebieskie markery, szpulki niebieskiej taśmy klejącej.

1. Pokaż uczniom i uczennicom reprodukcję pracy Edwarda Krasińskiego z cyklu Niebieska linia, np. „Interwencje”.

Źródło: <https://artinfo.pl/dzielo/interwencja-niebieska-linia-wzdłuż-reprodukcji> lub zdjęcie z jego pracowni oznaczone niebieską taśmą.

2. Zapytaj uczniów, co może oznaczać taka linia. Zapiszcie swoje odpowiedzi na tablicy, a do nich dołączcie interpretację Zbigniewa Libery, którą znajdziecie w filmie na otwartych licencjach „Edward Krasiński. Przewodnik po sztuce”.

Źródło: Ninateka.pl (dostęp 20.10.2020) <https://ninateka.pl/film/edward-krasin-ski-przewodnik-po-sztuce>

3. Po filmie przybliż uczniom i uczennicom główne fakty dotyczące omawianego okresu w historii i sytuacji obywateli w państwie socjalistycznym (nawiąż do wymowy dzieła i motywu ograniczenia przestrzeni niebieską linią).

4. Poleć uczniom i uczennicom dalsze poszukiwanie w sieci informacji, które pogłębią wiedzę o okresie socjalizmu w Polsce (praca w grupach).

5. Poproś grupy, aby wyjaśniły i przedstawiły całej klasie pojęcie realizmu socjalistycznego (mogą posłużyć się informacjami z Internetu).

6. W podsumowaniu lekcji wspólnie omówcie, jak wyglądały czasy socjalizmu w Polsce.

DZIAŁANIA TWÓRCZE (praca domowa lub praca w szkole na kolejnej lekcji): niebieskie markery

· Zadaniem uczniów i uczennic będzie stworzenie osobistych jednowyrazowych wypowiedzi na temat: „Czym jest wolność?” (inspirowanych twórczością Krasińskiego, np. niech każdy dokończy zdanie „Wolność to...” pisane na tekturce niebieskim markerem, bez odrywania ręki).

· Inną aktywnością uwewnętrzniającą treści i spełniającą integrującą rolę może być oklejenie całej przestrzeni klasy niebieską taśmą na wysokości uprzednio obliczonej średniej wysokości uczniów tej grupy uczniowskiej.

PRZYDATNE LINKI:

- Instytut Awangardy w Warszawie <http://www.instytutawangardy.org/pl>
- Biogram Edwarda Krasińskiego <https://culture.pl/pl/tworca/edward-krasinski>

MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE:

- Obraz Andrzeja Wróblewskiego „Kolejka trwa” z Muzeum Narodowego w Warszawie (dostęp 21.10.2020). <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/511447>
- Artykuł M. Łanuszka „Powojenne polskie społeczeństwo zniewolone apatycznym oczekiwaniem” https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obrazy,282,obraz_wroblewski_kolejka.html

UWAGI:

Kontynuacją zajęć może być spotkanie z rodzicami i dziadkami, którzy opowiedzą młodzieży, jak żyło się w okresie socjalizmu.

Spis innych propozycji dzieł sztuki współczesnych artystów polskich do wykorzystania na lekcjach historii, języka polskiego i plastyki na rozmaitych poziomach edukacji (przy stopniowaniu treści i poziomu trudności):

1. Abraham Ostrzega, „Wieża Babel” w replice Małgorzaty Niedzielko (o Polsce wielu narodów) <https://zacheta.art.pl/pl/kalendarz/wieza-babel-warsztaty?setlang=1>
2. Włodzimierz Pawlak, „Adolf Hitler” (o faszyzmie i II wojnie światowej) <https://zacheta.art.pl/pl/kolekcja/katalog/pawlak-wlodzimierz-adolf-hitler-2>
3. Marek Sobczyk, „Eurodeputowani atakują instalację” („Taniec”) (o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, o wspólnocie Europy i udziale Polski w sojuszu państw europejskich, o homogenizacji kultury i problemach z tym związanych, o roli Jana Pawła II) <https://zacheta.art.pl/pl/kolekcja/katalog/sobczyk-marek-eurodeputowani-atakuj-a-instalacje-taniec>
4. Xawery Dunikowski, „Boże Narodzenie w Oświęcimiu” (o II wojnie światowej, o wojnach widzianych oczami cywilów, o cenie, jaką ponoszą obywatele za decyzje polityków) http://poetryafterholocaust.blogspot.com/2014/05/blog-post_3497.html (w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie). <https://www.tvp.info/25638017/dunikowski-wiezien-774-wystawa-prac-powstalych-w-kl-auschwitz>
5. Wróblewski, „Surrealistyczne rozstrzelanie VIII” (o II wojnie światowej, o wojnach widzianych oczami cywilów) https://www.europeana.eu/pl/item/094041/_nnTttlt
6. Paweł Susid, „CCCP/USA. Przewidywanie przez powtarzanie” (o zimnej wojnie)
7. Jerzy Jarnuszkiewicz, Pomnik Małego Powstańca (o powstaniu warszawskim, o udziale dzieci i młodzieży w powstaniu i wojnie) https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Małego_Powstańca_w_Warszawie#/media/File:Pomnik_małego_powstańca_w_Warszawie.jpg
8. Mirosław Bałka, film „Winterreise” (o Holokauście)
9. Zbigniew Libera, Lego. Obóz koncentracyjny (o Holokauście, obozach koncentracyjnych) <https://artmuseum.pl/pl/kolekcja/praca/libera-zbigniew-lego-oboz-koncentracyjny>
10. Anna Niesterowicz, kolaże „Bez tytułu”, 2018 (o sytuacji kobiet w czasach PRL-u, o życiu w ustroju socjalistycznym) <https://niepodlegle.artmuseum.pl/pl/artysta/176>
11. Jadwiga Sawicka, „Narodowy/wyborowa” (o przynależności narodowej, o znaczeniu słów związanych z pochodzeniem i przynależnością, o symbolach narodowych, o różnicach sytuacji polskich obywateli i obywateli teraz i w przeszłości) <http://muzea.malopolska.pl/obiekty/-/a/11933697/11955342>
12. Gustaw Zemła, Pomnik Powstańców Śląskich <https://ninateka.pl/audio/zapiski-ze-wsp-lczesno-ci-1-gustaw-zemla-odc-4> (o powstaniu na Śląsku, o ruchach narodowo-wyzwoleńczych, o tworzeniu się granic Polski, o wielonarodowej Polsce, o pomnikach i pamięci, o sposobach upamiętniania).
13. Ludwika Nitschowa, Pomnik Syreny (o symbolice Warszawy, o historii stolicy) https://warszawa.wikia.org/wiki/Pomnik_Syrenki_na_Powislu

UWAGI KOŃCOWE:

· W optymalnej sytuacji wykorzystywania dzieł sztuki w nauczaniu jest spotkanie się z nimi oko w oko w instytucjach kultury czy w przestrzeni rzeczywistej. W obecnych pandemicznych czasach sieć internetowa staje się narzędziem do wywoływania doświadczeń i emocji, które skutecznie uwewnętrzniają nabytą wiedzę.

· Zaproponowane scenariusze, jako przykładowe, pokazują, jak można uczyć przez twórczość i sztukę przy użyciu szerokiego wachlarza środków nawet przy ograniczonych przez pandemię możliwościach.

Foto: Muzeum Narodowe w Warszawie – konferencja dla edukatorów kulturowych, 2018

Autorka: **Małgorzata Minchberg** – artystka wizualna, edukatorka, nauczycielka, wykładowczyni akademicka. Więcej informacji i kontakt: www.polesztuki.pl